

PUNKT 1: Identifikation af stoffet/blandingen og af selskabet/virksomheden

- Udstedelsesdato: 28.10.2009
- **1.1 Produktidentifikator**
- **Handelsnavn: ULTEM® Support**
- **1.2 Relevante identificerede anvendelser for stoffet eller blandingen samt anvendelser, der frarådes**
- **Stoffets/præparatets anvendelse** Support Filament for Stratasys®, Inc. FDM™ Modeler
- **1.3 Nærmere oplysninger om leverandøren af sikkerhedsdatabladet**
- **Producent / Leverandør:**
 Stratasys, Inc. Tel +1 952 937 3000
 7665 Commerce Way Fax +1 952 937 0070
 Eden Prairie, MN 55344
 USA

- **In Europe:**

 C.S.B. GmbH Tel.: +49-2151-6520860
 Parkstraße 29 Fax: +49-2151-6520869
 D-47829 Krefeld E-Mail: info@csb-online.de
 Germany
- **E-mail-adresse for den kompetente person, der er ansvarlig for sikkerhedsdatabladet** sdb@csb-online.de
- **For yderligere information:** Afdeling produktsikkerhed
- **1.4 Nødtelefon:** Lige som ovenfor

PUNKT 2: Fareidentifikation

- **2.1 Klassificering af stoffet eller blandingen**
- **Klassificering i henhold til Rådets direktiv 67/548/EØF eller direktiv 1999/45/EF bortfalder**
- **Klassificeringssystem:**
 Produktet er ikke mærkningspligtigt i henhold til beregningsmetoden i "EF's almindelige klassificeringsdirektiv for præparater" i sidste gældende udgave.
- **2.2 Mærkningselementer**
- **Mærkning efter EØF-direktiver:**
 Produktet er ikke mærkningspligtigt i henhold til beregningsmetoden i "EF's almindelige klassificeringsdirektiv for præparater" i sidste gældende udgave.
 De sædvanlige sikkerhedsbestemmelser for omgang med kemikalier, skal overholdes.
- **2.3 Andre farer**
- **Resultater af PBT- og vPvB-vurdering**
- **PBT:** Ikke relevant.
- **vPvB:** Ikke relevant.

PUNKT 3: Sammensætning af/oplysning om indholdsstoffer

- **3.2 Kemisk betegnelse: Blandinger**
- **Beskrivelse:** Preparation

Farlige indholdsstoffer:

CAS: 13463-67-7 EINECS: 236-675-5	titandioxid	stof med en EF-grænseværdi for erhvervsmæssig eksponering	≤ 4%
CAS: 1333-86-4 EINECS: 215-609-9	carbon black	 Self-heat. 1, H251	≤ 1%

Andre ingredienser:

25154-01-2	polysulfon	≥95-≤99%
------------	------------	----------

(Fortsættes på side 2)

DK

Handelsnavn: ULTEM® Support

(Fortsat fra side 1)

· **Yderligere anvisninger:** Teksten til de anførte farehenvísninger fremgår af kapitel 16.**PUNKT 4: Førstehjælpsforanstaltninger**

- **4.1 Beskrivelse af førstehjælpsforanstaltninger**
- **Generelle anvisninger:** Klædningsstykker som er forurenede med produktet skal fjernes.
- **Efter indånding:**
 - Tilførsel af frisk luft, i tilfælde af symptomer skal der søges læge.
 - Efter indånding af nedbrydningsprodukter, bringes den tilskadekomne person ud i frisk luft og holdes i ro. Tilkald lægehjælp.
- **Efter hudkontakt:**
 - Vaskes af med rigeligt vand og sæbe.
 - Efter kontakt med det smeltede produkt køles hurtigt med koldt vand
 - Det størknede produkt må ikke trækkes af huden.
 - Tilkald straks læge
- **Efter øjenkontakt:**
 - Skyl øjnene med åbent øjenlåg i flere minutter under rindende vand. Søg læge, hvis problemerne er vedvarende.
 - Fjern eventuelle kontaktlinser, hvis dette kan gøres let. Fortsæt skylning.
- **Efter indtagelse:**
 - Skyl munden og drik rigeligt vand.
 - Søg læge, hvis problemerne er vedvarende.
- **4.2 Vigtigste symptomer og virkninger, både akutte og forsinkede**
 - Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **4.3 Angivelse af om øjeblikkelig lægehjælp og særlig behandling er nødvendig**
 - Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.

PUNKT 5: Brandbekæmpelse

- **5.1 Slukningsmidler**
- **Egnede slukningsmidler:**
 - CO₂ slukningspulver eller vandspraystråle. Større brande bekæmpes med vandspraystråle eller alkoholbestandigt skum.
- **Slukningsmidler, der er uegnede af sikkerhedsmæssige grunde:** Vand i fuld stråle.
- **5.2 Særlige farer i forbindelse med stoffet eller blandingen**
 - Carbonmonoxid (CO) og carbondioxid (CO₂)
 - Svovloxider (SOx)
 - Carbonhydrider
 - Smoke
 - Under bestemte brandbetingelser kan spor af andre giftige stoffer ikke udelukkes.
- **5.3 Anvisninger for brandmandskab**
- **Særlige værnemidler:** Der skal bæres luftforsynet åndedrætsværn.
- **Yderligere oplysninger**
 - Brandrester og forurenede slukningsvand skal bortskaffes i overensstemmelse med myndighedernes retningslinjer.

PUNKT 6: Forholdsregler over for udslip ved uheld

- **6.1 Personlige sikkerhedsforanstaltninger, personlige værnemidler og nødprocedurer**
 - Sørg for tilstrækkelig udluftning.
 - Undgå støvdannelse.
 - Hold antændelige kilder borte.
 - Undgå indånding af støv.
 - Undgå kontakt med huden og øjnene.

(Fortsættes på side 3)

-DK-

Handelsnavn: ULTEM® Support

(Fortsat fra side 2)

- **6.2 Miljøbeskyttelsesforanstaltninger:** Må ikke udledes i kloaksystemet/overfladevand/grundvand.
- **6.3 Metoder og udstyr til inddæmning og oprensning:**
Sørg for tilstrækkelig udluftning.
Opsamles mekanisk.
Fyldes på egnede beholdere for genbrug eller bortskaffelse.
Bortskaf det opsamlede material i henhold til forskrifterne.
- **6.4 Henvisning til andre punkter**
Information om sikker håndtering se kapitel 7.
Informationer vedrørende personlige værnemidler se kapitel 8.
Informationer om bortskaffelse se kapitel 13.

PUNKT 7: Håndtering og opbevaring

- **7.1 Forholdsregler for sikker håndtering**
Sørg for god udluftning/udsugning på arbejdspladsen.
Undgå støvdannelse.
Støvdannelser, som ikke kan undgås skal jævnligt fjernes
Indånd ikke støv.
Undgå længere og gentagen hudkontakt.
Undgå kontakt med øjnene.
Bemærk grænseværdier.
- **Anvisninger vedrørende brand- og eksplosionsbeskyttelse:**
Træf forholdsregler mod elektrostatiske opladninger.
Hold antændelige kilder borte – ingen rygning.
- **7.2 Betingelser for sikker opbevaring, herunder eventuel uforenelighed**
- **Opbevaring:**
- **Krav til opbevaringsrum og beholdere:** Bemærk forskrifter med hensyn til vand.
- **Henvisninger vedrørende opbevaring med andre stoffer:** Ikke påkrævet.
- **Yderligere oplysninger vedrørende opbevaringsbetingelserne:**
Opbevares køligt og tørt i tætsluttende beholdere.
Opbevar beholderen på et godt ventileret sted.
- **7.3 Særlige anvendelser** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.

PUNKT 8: Eksponeringskontrol/personlige værnemidler

- **Yderligere anvisninger vedrørende udformning af tekniske anlæg:** Ingen yderligere oplysninger, se punkt 7.
- **8.1 Kontrolparametre**
- **Indholdsstoffer med arbejdspladsrelaterede grænseværdier, der skal overvåges:**
Overhold alle arbejdspladsrelaterede grænseværdier for støv.

13463-67-7 titandioxidGV (DK) 6 mg/m³**1333-86-4 carbon black**GV (DK) 3,5 mg/m³
K

- **Yderligere anvisninger:** Baseret på de lister, der var gældende på tidspunktet for udarbejdelsen.
- **8.2 Eksponeringskontrol**
- **Personlige værnemidler:**
- **Generelle forholdsregler vedrørende beskyttelse og hygiejne:**
Skal holdes borte fra føde- og drikkevarer og foderstoffer.
Der må ikke spises, drikkes, ryges eller bruges snustobak under arbejdet.
Undgå indånding af støv.
Undgå længere og intensiv hudkontakt.

(Fortsættes på side 4)

-DK-

Handelsnavn: ULTEM® Support

(Fortsat fra side 3)

Undgå kontakt med øjnene.

Vask hænder inden der holdes pause og ved arbejdsophør.

· **Åndedrætsværn:**

Særlige forholdsregler kræves ikke om grænseværdierne er ikke overskridt.

Brug åndedrætsværn ved støvdannelse.

· **Håndbeskyttelse:**

Beskyttelseshandsker

Varmeisolerende handsker ved håndtering af hed/smeltet produkt.

For at undgå hudproblemer skal man kun bære handsker i det omfang det måtte være nødvendigt.

Inden hver ny brug af handsken, skal det kontrolleres, at den er tæt.

Handskematerialet skal være uigennemtrængeligt og kunne tåle produktet/stoffet/præparatet.

På grund af manglende tests kan der ikke anbefales noget handskemateriale til produktet/præparatet/kemikalieblandingen.

Ved valg af handskematerialet skal der tages højde for gennemtrængningstider, permeabilitetstal og nedbrydning.

· **Handskemateriale:**

Valg af en egnet handske afhænger ikke blot af materialet, men også af yderligere kvalitetskriterier og er forskelligt fra den ene fabrikant til den anden. Da produktet er et præparat af flere forskellige stoffer, kan handskematerialernes bestandighed ikke beregnes på forhånd og skal derfor efterprøves inden brugen.

· **Handskematerialets gennemtrængningstid**

Hos handskefabrikanten skal man forespørge om den nøjagtige gennemtrængningstid og overholde denne.

· **Øjenbeskyttelse:** Beskyttelsesbriller

· **Kropsbeskyttelse:**

Varmeisolerende beskyttelsesbeklædning ved håndtering af hed/smeltet produkt.

Kropsbeskyttelse bør vælges afhængigt af virksomhed og mulig påvirkning.

PUNKT 9: Fysisk-kemiske egenskaber

· **9.1 Oplysninger om grundlæggende fysiske og kemiske egenskaber**

· **Generelle oplysninger**

· **Udseende:**

Form:	fast Filament
Farve:	mælkaktig hvid
· Lugt:	næsten lugtfri lugtfri
· Lugttærskel:	ikke bestemt

· **pH-værdi:** ikke relevant

· **Tilstandsændring**

Smeltepunkt/smelteområde	> 190°C
Kogepunkt/kogeområde	ikke bestemt
Blødgøringstemperatur/-område:	190°C

· **Flammepunkt:** ikke bestemt

· **Antændelsepunkt:** ikke bestemt

· **Nedbrydningstemperatur:** ikke bestemt

· **Selvantændelighed:** Produktet er ikke selvantændeligt.

· **Eksplisionsfare:** Produktet er ikke eksplosivt.

· **Eksplisionsgrænser:**

Nedre:	ikke bestemt
Øvre:	ikke bestemt

· **Brandfremmende egenskaber** ikke relevant

(Fortsættes på side 5)

-DK

Handelsnavn: ULTEM® Support

(Fortsat fra side 4)

· Densitet:	ikke bestemt
· Opløselighed i/blandbarhed med Vand:	uopløselig
· Viskositet:	
dynamisk:	ikke relevant
kinematisk:	ikke relevant
· 9.2 Andre oplysninger	Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.

PUNKT 10: Stabilitet og reaktivitet

- **10.1 Reaktivitet**
- **10.2 Kemisk stabilitet**
- **Termisk nedbrydning/forhold, der bør undgås**
Ingen nedbrydning ved formålsbestemt opbevaring og håndtering.
Undgå stød, gnidning, varme, gnister, elektrostatisk opladning.
For at undgå termisk nedbrydning, skal overophedning undlades.
Temperatur over 430 °C
- **10.3 Risiko for farlige reaktioner**
Ved opvarmning over nedbrydningspunktet er der mulighed for frigivelse af toksiske dampe.
- **10.4 Forhold, der skal undgås** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **10.5 Materialer, der skal undgås:** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **10.6 Farlige nedbrydningsprodukter:**
Carbonmonoxid
Carbonhydrider
Svovloxider (SOx)

PUNKT 11: Toksikologiske oplysninger

- **11.1 Oplysninger om toksikologiske virkninger**
- **Akut toksicitet:**
- **Primær irritationsvirkning:**
- **På huden:** Fare for mekaniske irritation af støvpartikler.
- **på øjet:** Fare for mekaniske irritation af støvpartikler.
- **Sensibilisering:** Der er ikke kendskab til nogen sensibiliserende virkning.
- **Yderligere toksikologiske oplysninger:**
Produktet er ikke mærkningspligtigt i henhold til beregningsmetoden i "EF's almindelige klassificeringsdirektiv for præparater" i sidste gældende udgave.
Ved faglig korrekt omgang og ved brug i overensstemmelse med den tilsigtede anvendelse forårsager produktet efter vores erfaring og iht. de informationer, der foreligger os, ingen helbredsskadelige virkninger.

PUNKT 12: Miljøoplysninger

- **12.1 Toksicitet**
- **Toksicitet i vand:** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **12.2 Persistens og nedbrydelighed** Dette produkt er efter hidtidige erfaringer inert og ikke nedbrydeligt.
- **12.3 Bioakkumuleringspotentiale** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **12.4 Mobilitet i jord** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.
- **Yderligere økologiske oplysninger:**
- **Generelle anvisninger:** Almindeligvis ikke vandskadelig.
- **12.5 Resultater af PBT- og vPvB-vurdering**
- **PBT:** Ikke relevant.
- **vPvB:** Ikke relevant.

(Fortsættes på side 6)

DK

Handelsnavn: ULTEM® Support

(Fortsat fra side 5)

- **12.6 Andre negative virkninger** Der står ingen yderligere, relevante informationer til rådighed.

PUNKT 13: Forhold vedrørende bortskaffelse

- **13.1 Metoder til affaldsbehandling**
- **Anbefaling:** Bortskaffelse ifølge myndighedernes forskrifter.
- **Europæisk affaldskatalog**
Affaldskode i det europæiske affaldskatalog er afhængigt af oprindelse og procestrin.
- **Urensede emballager:**
- **Anbefaling:** Bortskaffes i overensstemmelse med myndighedernes forskrifter.

PUNKT 14: Transportoplysninger

· 14.1 UN-nummer	
· ADR, ADN, IMDG, IATA	bortfalder
· 14.2 UN-forsendelsesbetegnelse (UN proper shipping name)	
· ADR, ADN, IMDG, IATA	bortfalder
· 14.3 Transportfareklasse(r)	
· ADR, ADN, IMDG, IATA	
· klasse	bortfalder
· 14.4 Emballagegruppe	
· ADR, IMDG, IATA	bortfalder
· 14.6 Særlige forsigtighedsregler for brugeren	Ikke relevant.
· 14.7 Bulktransport i henhold til bilag II i MARPOL 73/78 og IBC-koden	Ikke relevant.
· Transport/yderligere oplysninger:	Ikke farligt stof ifølge ovennævnte forordninger.

PUNKT 15: Oplysninger om regulering

- **15.1 Særlige bestemmelser/særlig lovgivning for stoffet eller blandingen med hensyn til sikkerhed, sundhed og miljø**
- **Mærkning efter EØF-direktiver:**
Produktet er ikke mærkningspligtigt i henhold til beregningsmetoden i "EF's almindelige klassificeringsdirektiv for præparater" i sidste gældende udgave.
De sædvanlige sikkerhedsbestemmelser for omgang med kemikalier, skal overholdes.
- **Nationale forskrifter:**
- **Ulykkesregulativ:** Direktiv 96/82/EF finder ikke anvendelse.
- **Fareklasse for vand:** Sædvanligvis ikke vandforurenende.
- **15.2 Kemikaliesikkerhedsvurdering:** Der er ikke udført kemikaliesikkerhedsvurdering.

PUNKT 16: Andre oplysninger

Alle ovenstående angivelser er baseret på vores aktuelle viden, udgør dog ikke nogen tilsikring af produktets egenskaber og stifter heller ikke noget kontraktligt retsforhold.

- **Risikoangivelser**
Denne/disse R-sætning(er) gælder for indholdsstoffen(rne), men er IKKE knyttet til selve præparatet.

(Fortsættes på side 7)

DK

Sikkerhedsdatablad
ifølge 1907/2006/EF, Artikel 31

Trykdato: 08.01.2013

Revision: 08.01.2013

Handelsnavn: ULTEM® Support*H251 Selvopvarmende, kan selvantænde.*

(Fortsat fra side 6)

· Datablad udstedt af:*C.S.B. GmbH**Phone: ++49-2151 - 652086-0**Parkstrasse 29**Fax: ++49-2151 - 652086-9**D-47829 Krefeld**Germany*

DK